

DOĞU KARADENİZ BÖLĞESİ
SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KONGRESİ
BİLDİRİLER KİTABI

14 – 16 MAYIS 2015, GÜMÜŞHANE

Gümüşhane, 2015

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KONGRESİ KURULLARI

KONGRE ONUR KURULU	
Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
Yücel YAVUZ	Gümüşhane Valisi
Prof. Dr. İhsan GÜNAYDIN	Gümüşhane Üniversitesi Rektörü

KONGRE BİLİM KURULU	
Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
Prof. Dr. Ali ERBAŞ	Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Alp TİMUR	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Atilla AKBABA	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Celil ÇAKICI	Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Cevat TOSUN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Füsün BAYKAL	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Füsün İstanbullu DİNÇER	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail KIZILIRMAK	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet SARIŞIK	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet SOMUNCU	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet YEŞİLTAŞ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ZAMAN	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Mithat Zeki DİNÇER	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Muhsin HALİS	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa AKAL	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ	Akdeniz Üniversitesi

Bilim Kurulu Devamı

Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Nüzhet KAHRAMAN	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan BATMAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Said KINGİR	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Salih KUŞLUVAN	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Salih ŞİMŞEK	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Yüksel ÖZTÜRK	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet KÖROĞLU	Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Dilek ÜNALAN	Boğaziçi Üniversitesi
Doç. Dr. Düriye BOZOK	Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Elbeyi PELİT	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Ferah ÖZKÖK	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Gül GÜNEŞ	Atılım Üniversitesi
Doç. Dr. Kenan GÜLLÜ	Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Maria Dolores ALVAREZ	Boğaziçi Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Emre GÜLER	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Nazmiye ERDOĞAN	Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Oğuz TÜRKAY	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Oktay EMİR	Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Orhan AKOVA	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan Pars ŞAHBAZ	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Selim İNANÇLI	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Selma MEYDAN UYGUR	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. V. Rüya EHTİYAR	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Zafer ÖTER	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ahmet BAYTOK	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Aydoğan AYDOĞDU	Kastamonu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bayram ŞAHİN	Balıkesir Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bilal YALÇIN	Gümüşhane Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Burak ERYILMAZ	Amasya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Coşkun ERÜZ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Emre Ozan AKSÖZ	Anadolu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Evren GÜÇER	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Göksel Kemal GİRGİN	Balıkesir Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gürel ÇETİN	İstanbul Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hakan SEZEREL	Gümüşhane Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. H. Hüseyin SOYBALI	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇALIK	Gümüşhane Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Lütfi Mustafa ŞEN	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Muammer MESCİ	Düzce Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mustafa KAYIK	Dumlupınar Üniversitesi

Bilim Kurulu Devamı	
Yrd. Doç. Dr. Ozan KAYA	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN	Balıkesir Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sedat BOSTAN	Gümüşhane Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Semra AKTAŞ POLAT	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Süleyman AĞRAŞ	Düzce Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Şehnaz DEMİRKOL	İstanbul Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Şevki ULAMA	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Uğur AKDU	Gümüşhane Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Zeynep MESÇİ	Düzce Üniversitesi

KONGRE YÜRÜTME KURULU
KONGRE BAŞKANI
Prof. Dr. İhsan GÜNAYDIN
KONGRE BAŞKAN YARDIMCILARI
Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇALIK
Yrd. Doç. Dr. Uğur AKDU
KONGRE DÜZENLEME KURULU
Yrd. Doç. Dr. Bilal YALÇIN
Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇALIK
Yrd. Doç. Dr. Uğur AKDU
Öğr. Gör. Sedat TAŞ
Arş Gör. Mehmet Halit AKIN
Arş. Gör. Serap AKDU
Öğr. Gör. Ertuğrul DÜZGÜN

HÜKÜMET VE SİYASİ PARTİ PROGRAMLARINDA “TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK” KAVRAMI

Şaban ESEN¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacını, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar kurulmuş olan hükümetlerin programları ile halen TBMM'de temsil edilen siyasi partilerin parti programlarında “turizmde sürdürülebilirlik” konusu oluşturmaktadır.

Turizm sektörü, gerek istihdam sağlması, gerek ülkenin tanıtımına olumlu katkısı ve gerekse gelişmekte olan ülkeler açısından çok önemli olan döviz girdisi sağlması gibi nedenlerle özellikle 1980'li yıllardan sonra hükümetler açısından vazgeçilemez sektörlerden biri olmuştur. Aynı şekilde siyasi partiler de parti programlarında, iktidara geldiklerinde sektörlerle ilgili nasıl bir politika izleyecekleriyle ilgili uygulamalarının ip uçlarını parti programları vasıtasıyla vermektedirler. Bu yönüyle hem hükümet programları hem de siyasi parti programları çalışmamız açısından önemli veri kaynakları olarak görülmüş ve incelenmiştir.

Çalışmada, sürdürülebilir turizm veya bu kavramı çağrıştıran kelimeler (turizmin çeşitlendirilmesi, doğa turizmi, kültür turizmi, eko turizm, yaya turizmi, alternatif turizm vb. gibi) belirlendikten sonra hükümet ve siyasi parti programlarında bu kavramların yer alıp almadığı incelenmiştir.

Çalışmada yöntem olarak “içerik analizi” yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi özetle, metin içeriği toplama ve analiz etme tekniğidir. İçerik analizi ile, kayıtlı bilgi içeren her tür basılı, görsel, elektronik ve diğer türden belgelerin analizi mümkündür. Sosyal bilimlerde veri elde etmede sıklıkla kullanılan bir yöntemdir.

Anahtar kelimeler: hükümet programları, siyasi parti programları, sürdürülebilir turizm, turizmde çeşitlendirme

THE CONCEPT OF “SUSTAINABILITY IN TOURISM” IN GOVERNMENT AND POLITICAL PARTY PROGRAMS

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the sustainability in tourism in the programs of governments that have been set up since the establishment of the Republic of Turkey and the party programs of political parties currently being represented in the Grand National Assembly of Turkey.

The tourism sector has been one of the indispensable sectors for the governments especially after the 1980s for reasons such as providing employment, contributing positively to country's promotion and providing foreign currency inflow, which is very important for developing countries. Likewise, political parties provide tips about what policy they will follow about the sectors when they come to power through party programs. Therefore, both government programs as well as political party programs were considered important sources of data for our study and studied.

After the term sustainable tourism or words evoking the term (the diversification of tourism, nature tourism, cultural tourism, eco-tourism, village tourism, alternative tourism, etc.) were determined, it was checked in the government and political party programs whether these terms have been included or not.

Keywords: government programs, political party programs, sustainable tourism, diversification of tourism

¹ Bartın Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Yönetim ve Organizasyon ABD, sabanesen@bartin.edu.tr

GİRİŞ

Turizm endüstrisi özellikle gelişmekte olan ülkeler için öncelikle cari açığı kapatıcı etkisi nedeniyle önem arz etmektedir. Elbette turizmin sosyo-kültürel etkililerinden de bahsedilmekte ve bazen bu sosyo-kültürel etkiler, ekonomik etkilerden daha önemli hale gelmektedir. Türkiye açısından turizm endüstrisi, hem sosyo-kültürel hem de ekonomik açıdan önem arz etmektedir. Türkiye’de kronikleşmiş bir dış ticaret açığı söz konusu olduğu müddetçe, turizmin ekonomik etkileri sosyo-kültürel etkilere göre daha ön planda olmaya devam edecektir.

Bu nedenle özellikle 1980’li yılların ortalarında, I. Özal Hükümeti (13.12.1983-21.12.1987) tarafından uygulamaya konulan 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu olumlu etkilerini göstermiş ve Türkiye uzun yıllardır kullanılmayan doğal bir kaynağı (deniz-kum-güneş) kullanma ve pazarlama imkânına kavuşmuş ve turizm endüstrisi binlerce kişiye istidam sağlarken, elde edilen döviz girdileriyle de önemli bir dış açık kapatılır olmuştur.

Turizm endüstrisinin geliştirilmesi yönündeki çalışmalar elbette 1980’li yıllardan önceki hükümetler tarafından da yapılmıştır. Ancak turizm sektöründeki radikal dönüşümlerin 1980’li yıllardan sonra gerçekleştiği söylenebilir.

Artık günümüzde Türkiye için turizmde geline nokta ileri boyutlara taşınmıştır. Türkiye en fazla geliri kitle turizminden elde etmektedir. Bu turizm daha ziyade deniz-kum-güneş üçlüsü olarak da ifade edilmektedir. Türkiye artık bu konseptin dışında da turizmde gelir imkanları aramaktadır. Bunların başında, sağlık turizmi, kültür turizmi, eko turizmi, spor turizmi vb. gibi konular gelmektedir.

Çalışmada öncelikle hükümet programı, siyasi parti programı kavramlarına yer verilecek daha sonra hükümet ve siyasi parti programlarında turizmde sürdürülebilirlik (çeşitlendirme) konularında elde edilen veriler paylaşılacaktır.

I. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAVRAMI

Sürdürülebilir turizm kavramını açıklamadan önce kısaca sürdürülebilirlik kavramını açıklamak gerekirse; Sürdürülebilirlik; “var olan bir durumun varlığını uzun süre devam ettirmesi veya bir sistemin uzun süre ayakta kalması” şeklinde tanımlanabilir. Bu manada sürdürülebilirlik; sürdürülebilir rekabet, sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir süreç gibi çok farklı kavramlarla birlikte kullanılmaktadır.

Dünya Turizm Örgütü (WTO), sürdürülebilir turizmi şu şekilde tanımlamaktadır; gelecekteki fırsatları koruyup geliştirmeyi gözeterek, bugünkü turistlerin ve ev sahipliği yapan bölgelerin ihtiyaçlarını karşılama ilkesini benimser. Bu şekilde tüm kaynakların yönetimi; kültürel bütünlüğün, zorunlu ekolojik sürelerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşam destek sistemlerinin devamlılığı sağlanırken, ekonomik, sosyal ve estetik gerekler karşılanacak şekilde öne çıkarılır. Sürdürülebilir turizm ürünleri;

turistik kalkınma ile zarar görmek yerine yararlı olan yerel çevre, toplum ve kültürlerle uyum içinde işlenen ürünlerdir (Tüsiad, 2012;21). Özetle sürdürülebilir turizm, ülke kaynaklarını da (doğal, tarihi, endüstriyel gibi) göz önüne alarak turizmin tüm çeşitlerinden, koruma ve kullanma dengesine dikkat ederek uzun süreli yararlanmaktadır.

II. HÜKÜMET PROGRAMLARINDA TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Bilindiği üzere demokratik ülkelerde farklı politikaları olan siyasi partiler iktidara gelebilmek için farklı programlarla seçim çalışmaları yaparlar. Genel olarak halkın kendilerini seçmeleri halinde nasıl bir hükümet olacaklarına dair seçim beyannameleri vasıtasıyla vaatlerde bulunurlar. Seçim sonuçlarına göre partiler tek veya koalisyon kurarak hükümet kurma imkanı elde ederler.

Türkiye Cumhuriyeti anayasasında, Başbakanın Cumhurbaşkanı tarafından, milletvekilleri arasından atanması şart koşulmuştur. Bakanlar ise milletvekilleri arasından ya da milletvekili seçilme yeterliliğine sahip milletvekili olmayan kişiler arasından Başbakan tarafından belirlenirler. Başbakan tarafından oluşturulmuş olan bu bakanlar listesi Cumhurbaşkanı tarafından onaylanınca hükümet kurulmuş olur. Parlamenter sistemin işlemesi gereği, hükümetin TBMM'nin güvenoyunu alması gerekir (wikipedia.org) . Güven oyu öncesinde hükümet parlamentoya hükümet programını sunar. Bu hükümet programı hükümetin tam olarak neler yapacağını madde madde kapsamayabilir, ancak hükümet dönemi süresince temel hareket noktaları hakkında bilgi verici bir niteliği vardır.

Aşağıdaki Tablo 1’de, Cumhuriyetin ilanından sonra kurulan hükümetlerin hükümet programlarında turizm konusunu işleyip işlemedikleri ortaya konmuştur.

Tablo 1. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra kurulan hükümetler ile hükümet programlarında turizm konusunun yer alıp almadığı

Hükümet No	Hükümet Adı	Hükümet Programında Turizm Sektörü	Hükümet No	Hükümet Adı	Hükümet Programında Turizm Sektörü
1	I. İnönü Hükümeti (30.10.1923-06.03.1924)	Yok	32	III. Demirel Hükümeti (06.03.1970-26.03.1971)	
2	II. İnönü Hükümeti (06.03.1924-22.11.1924)	Yok	33	I. Erim Hükümeti (26.03.1971-11.12.1971)	Yok
3	Okyar Hükümeti (22.11.1924-03.03.1925)	Yok	34	II. Erim Hükümeti (11.12.1971-22.05.1972)	Var
4	III. İnönü Hükümeti (03.03.1925-01.11.1927)	Yok	35	Melen Hükümeti (22.05.1972-15.04.1973)	Var
5	IV. İnönü Hükümeti (01.11.1927-27.09.1930)	Yok	36	Talu Hükümeti (15.04.1973-26.01.1974)	Yok
6	V. İnönü Hükümeti (27.09.1930-04.05.1931)	Yok	37	I. Ecevit Hükümeti (26.01.1974-17.11.1974)	Var
7	VI. İnönü Hükümeti (04.05.1931-01.03.1935)	Yok	38	Irmak Hükümeti (17.11.1974-31.03.1975)	Var
8	VII. İnönü Hükümeti (01.03.1935-01.11.1937)	Yok	39	IV. Demirel Hükümeti (31.03.1975-21.06.1977)	Var
9	I. Bayar Hükümeti (01.11.1937-11.11.1938)	Yok	40	II. Ecevit Hükümeti (21.06.1977-21.07.1977)	Var

10	II. Bayar Hükümeti (11.11.1938-25.01.1939)	Yok	41	V. Demirel Hükümeti (21.07.1977-05.01.1978)	Var
11	I. Saydam Hükümeti (25.01.1939-03.04.1939)	Yok	42	III. Ecevit Hükümeti (05.01.1978-12.11.1979)	Var
12	II. Saydam Hükümeti (03.04.1939-09.07.1942)	Yok	43	VI. Demirel Hükümeti (12.11.1979-12.09.1980)	Var
13	I. Saraçoğlu Hükümeti (09.07.1942-09.03.1943)	Yok	44	Ulus Hükümeti (20.09.1980-13.12.1983)	Var
14	II. Saraçoğlu Hükümeti (09.03.1943-07.08.1946)	Yok	45	I. Özal Hükümeti (13.12.1983-21.12.1987)	Var
15	Peker Hükümeti (07.08.1946-10.09.1947)	Yok	46	II. Özal Hükümeti (21.12.1987-09.11.1989)	Var
16	I. Saka Hükümeti (10.09.1947-10.06.1948)	Yok	47	Akbulut Hükümeti (09.11.1989-23.06.1991)	Var
17	II. Saka Hükümeti (10.06.1948-16.01.1949)	Yok	48	I. Yılmaz Hükümeti (23.06.1991-20.11.1991)	Var
18	Günaltay Hükümeti (16.01.1949-22.05.1950)	Yok	49	VII. Demirel Hükümeti (21.11.1991-25.06.1993)	Var
19	I. Menderes Hükümeti (22.05.1950-09.03.1951)	Yok	50	I. Çiller Hükümeti (25.06.1993-05.10.1995)	Var
20	II. Menderes Hükümeti (09.03.1951-17.05.1954)	Yok	51	II. Çiller Hükümeti (05.10.1995-30.10.1995)	Var
21	III. Menderes Hükümeti (17.05.1954-09.12.1955)	Yok	52	III. Çiller Hükümeti (30.10.1995-06.03.1996)	Var
22	IV. Menderes Hükümeti (09.12.1955-25.11.1957)	Yok	53	II. Yılmaz Hükümeti (06.03.1996-28.06.1996)	Var
23	V. Menderes Hükümeti (25.11.1957-27.05.1960)	Var	54	Erbakan Hükümeti (28.06.1996-30.06.1997)	Var
24	I. Gürsel Hükümeti (30.05.1960-05.01.1961)	Yok	55	III. Yılmaz Hükümeti (30.06.1997-11.01.1999)	Var
25	II. Gürsel Hükümeti (05.01.1961-20.11.1961)	Yok	56	IV. Ecevit Hükümeti (11.01.1999-28.05.1999)	Yok
26	VIII. İnönü Hükümeti (20.11.1961-25.06.1962)	Var	57	V. Ecevit Hükümeti (28.05.1999-18.11.2002)	Var
27	IX. İnönü Hükümeti (25.06.1962-25.12.1963)	Var	58	Gül Hükümeti (18.11.2002-14.03.2003)	Var
28	X. İnönü Hükümeti (25.12.1963-20.02.1965)	Var	59	Erdoğan Hükümeti (14.03.2003-29.08.2007)	Var
29	Urgüplü Hükümeti (20.02.1965-27.10.1965)	Var	60	II. Erdoğan Hükümeti (29.08.2007-11.06.2011)	Var
30	I. Demirel Hükümeti (27.10.1965-03.11.1969)	Var	61	III. Erdoğan Hükümeti (11.06.2011-01.09.2014)	Var
31	II. Demirel Hükümeti (03.11.1969-06.03.1970)	Var	62	Davutoğlu Hükümeti (01.09.2014-)	Var

Kaynak : Takım ve Esen, 2013.

Programlarında turizm sektörünü konu eden ilk hükümet, Merhum Adnan Menderes'in başkanı olduğu V. Menderes Hükümeti (25.11.1957-27.05.1960) olmuştur. Menderes hükümet programını okurken; turizm konusuna şu şekilde temas etmiştir.

“Muhterem Arkadaşlarım; Memleketimizin iktisâdi inkişafına muvazi olarak turizm mevzuu da gittikçe artan bir ehemmiyet ve vüsat iktisab etmiştir. Tabii ve tarihi zenginliklerimizi ve milli değerlerimizi içte ve dışta tanıtmak gibi mühim ve şümüllü bir fâaliyet mevzuunu da ihtiva eden bu işleri, matbuata müteallik vazifelerle birlikte bir umum müdürlüğün idaresi altında bırakmak artık mahzurlu görülmüş ve basın - yayın ve turizm işlerini ayrı bir vekâlete tevdi etmek lüzumu hasıl olmuştur”, demek suretiyle turizm sektörünün önemine dikkat çekmiştir.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, kurulan I. İnönü Hükümeti'nden (30.10.1923-06.03.1924), 23. Hükümet olan V. Menderes Hükümeti (25.11.1957-27.05.1960) dönemine kadar, hükümet programlarında turizm endüstrisinden hiç bahsedilmemiştir. Daha sonra kurulan hükümetlerin bazıları haricinde ise turizm sektörünün neredeyse tüm hükümet programlarında yer aldığı görülmektedir. Bu durumu o tarihlerdeki ekonomik konjektör açısından değerlendirdiğimizde hükümet programlarında daha öncelikli konuların yer alması nedeniyle normal olarak karşılamak gerekmektedir.

Bu tespitten sonra ise, hükümet programlarında turizm sektörüne değinen hükümetlerin, acaba turizmde bir adım daha atarak turizmde çeşitlendirme veya turizmde sürdürülebilirlik konularına temas edip etmedikleri incelendiğinde ise aşağıdaki Tablo 2 verileri elde edilmiştir.

Tablo 2: Programlarında turizm konusu yer alan hükümetler ile turizmde sürdürülebilirlik

Hükümet No	Hükümet Adı	Hükümet Programında Sürdürülebilir Turizm	Hükümet No	Hükümet Adı	Hükümet Programında Sürdürülebilir Turizm
23	V. Menderes Hükümeti (25.11.1957-27.05.1960)	Mevcut değil	45	I. Özal Hükümeti (13.12.1983-21.12.1987)	Mevcut değil
26	VIII. İnönü Hükümeti (20.11.1961-25.06.1962)	Mevcut değil	46	II. Özal Hükümeti (21.12.1987-09.11.1989)	Mevcut değil
27	IX. İnönü Hükümeti (25.06.1962-25.12.1963)	Mevcut değil	47	Akbulut Hükümeti (09.11.1989-23.06.1991)	Mevcut
28	X. İnönü Hükümeti (25.12.1963-20.02.1965)	Mevcut değil	48	I. Yılmaz Hükümeti (23.06.1991-20.11.1991)	Mevcut
29	Ürgüplü Hükümeti (20.02.1965-27.10.1965)	Mevcut değil	49	VII. Demirel Hükümeti (21.11.1991-25.06.1993)	Mevcut
30	I. Demirel Hükümeti (27.10.1965-03.11.1969)	Mevcut değil	50	I. Çiller Hükümeti (25.06.1993-05.10.1995)	Mevcut
31	II. Demirel Hükümeti (03.11.1969-06.03.1970)	Mevcut değil	51	II. Çiller Hükümeti (05.10.1995-30.10.1995)	Mevcut
32	III. Demirel Hükümeti (06.03.1970-26.03.1971)	Mevcut değil	52	III. Çiller Hükümeti (30.10.1995-06.03.1996)	Mevcut
34	II. Erim Hükümeti (11.12.1971-22.05.1972)	Mevcut değil	53	II. Yılmaz Hükümeti (06.03.1996-28.06.1996)	Mevcut
35	Melen Hükümeti (22.05.1972-15.04.1973)	Mevcut değil	54	Erbakan Hükümeti (28.06.1996-30.06.1997)	Mevcut
37	I. Ecevit Hükümeti (26.01.1974-17.11.1974)	Mevcut	55	III. Yılmaz Hükümeti (30.06.1997-11.01.1999)	Mevcut
38	Irmak Hükümeti (17.11.1974-31.03.1975)	Mevcut	57	V. Ecevit Hükümeti (28.05.1999-18.11.2002)	Mevcut
39	IV. Demirel Hükümeti (31.03.1975-21.06.1977)	Mevcut değil	58	Gül Hükümeti (18.11.2002-14.03.2003)	Mevcut
40	II. Ecevit Hükümeti (21.06.1977-21.07.1977)	Mevcut değil	59	Erdoğan Hükümeti (14.03.2003-29.08.2007)	Mevcut
41	V. Demirel Hükümeti (21.07.1977-05.01.1978)	Mevcut değil	60	II. Erdoğan Hükümeti (29.08.2007-11.06.2011)	Mevcut
42	III. Ecevit Hükümeti (05.01.1978-12.11.1979)	Mevcut değil	61	III. Erdoğan Hükümeti (11.06.2011-01.09.2014)	Mevcut
43	VI. Demirel Hükümeti (12.11.1979-12.09.1980)	Mevcut değil	62	Davutoğlu Hükümeti (01.09.2014-)	Mevcut
44	Ulus Hükümeti (20.09.1980-13.12.1983)	Mevcut değil			

Kaynak: Esen ve diğ.,2012

Tablo 2’den de görüldüğü üzere, turizmde sürdürülebilirlik veya çeşitlendirme 37., ve 38. Hükümet programlarında yer almış sonraki hükümet programlarında ise 47. Hükümete kadar yer almamıştır. 47. Hükümet sonrası tüm hükümet programlarında ise yer almıştır.

II. SİYASİ PARTİ PROGRAMLARINDA TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Parti programlarında turizmde sürdürülebilirlik konusuna geçmeden önce, kısaca siyasi partiler hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır. Anayasal ifadesi ile demokrasinin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzelkişiliğe sahip kuruluşlardır (Siyasi Partiler Kanunu, Mad:3).

Davut’a göre siyaset, birine bakmak, yetiştirmek, terbiye etmek, yönetmek anlamı kazanan siyaset kelimesi daha sonra şehirlerin ve insanların yönetiminde ve bu alandaki ilişkilerde kullanılmıştır. Şehirlerin ve insanların yönetimi anlamında kullanıldığında siyaset, onların refahını artırmak için belirli bir yöntemle onları yönetmenin sanatını ifade etmektedir (Davut, 2008:29).

Siyasi parti veya siyasal partileri, Kapani “bir program etrafında toplanmış, siyasal iktidarı elde etmek ya da paylaşmak amacını güden, sürekli bir örgüte sahip kuruluşlar” şeklinde tanımlamaktadır. (Kapani, 2006:176). Bu cümleden hareketle siyasi partilerin en önemli özelliklerinden biri, siyasal iktidarı ele geçirme yani iktidar olmayı amaçlamaktır. Bu açıklamalardan sonra, siyasi partilerin incelemesine geçilebilir. TBMM sandalye sayısı esas alınarak partiler incelenecektir.

A. ADALET VE KALKINMA PARTİSİ PROGRAMINDA TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AK Parti) programında “turizm” bölümü, ekonomik alt başlığının içinde 13. Sırada yer almaktadır. AK Partinin turizm sektörüyle ve çeşitlendirilmesiyle ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Türkiye, tarihi ve kültürel birikimiyle, farklı doğal güzellikleri ve misafirperver insanlarıyla büyük bir turizm potansiyeline sahiptir.

Partimiz, Türkiye’nin bu potansiyelinin tamamını turizmin hizmetine sunmak için bilinçli çalışma yapılması gerektiğine inanır. Türkiye’de turizm gelirlerinin artırılması ve turistik bölgelerin çeşitlendirilmesi dünyadaki ekonomik, sosyal, kültürel gelişmelerin yakından izlenmesine ve turizm potansiyelimizin etkin bir biçimde tanıtımına bağlıdır.

Bu genel esaslar çerçevesinde;

* Turizm sektörünün kurumsal ve yasal altyapısı iyileştirilecektir.

* Turizmde ürün çeşitliliğini artıran, öncelikleri saptayan, yerel inisiyatifin katkısını sağlayan, ülkemizdeki turizm envanterini çıkartan ve değerlendiren, yerel tanıtım için projeler geliştiren “Turizm Master Planı” mesleki örgütlerle işbirliği yapılarak hazırlanacaktır.

* Turizmin, mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri dikkate alınarak potansiyel alanlar oluşturmak amacıyla kış, dağ, yayla, nehir, termal, sağlık, inanç, yat, kongre, fuar ve üçüncü yaş turizmini geliştirecek politikalar üretilecektir.

* Kongre ve fuar turizminin yaygınlaşması için fuarcılık şirketlerine ve seyahat acentelerine gereken destek verilecektir.

* Kültürel ve tarihi miras yönünden zengin bir potansiyele sahip olan değişik bölgelerimizde özelliklerine göre iç ve dış turizmin geliştirilmesi desteklenecektir” şeklinde yer almaktadır.

Yukarıdaki veriler ışığında, AK parti programında turizmde çeşitlendirme yoluyla bir sürdürülebilirlik vurgusunun olduğunu söylemek mümkündür.

B. CUMHURİYET HALK PARTİSİ PROGRAMINDA TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Turizm sektörüne yönelik parti programında 6 sayfa yer ayırmıştır. Bu yönüyle turizm sektörünün en ayrıntılı şekilde CHP parti programında yer bulunduğunu söylemek mümkündür. CHP'nin parti programında turizmle ve turizmin çeşitlendirilmesiyle ilgili görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

Turizmde Hedefimiz: Cazibe Merkezi Türkiye

CHP, turizmde yeni bir hamle yapmaya karardır. Sürdürülebilir bir turizm yatırım ve işletmeciliği politikası:

Çevreye duyarlı, doğal ve kültürel değerlerimizin sağlıklı kullanımı ve korunmasını gözetken, kaynakların en rasyonel şekilde değerlendirilmesine olanak sağlayan uygulamaya geçilecektir.

Tarihi ve kültürel değerler korunma altına alınacak; geçmiş ve gelecek nesillere ait bu değerler üzerinde dönemsal tasarruf hakkımızın olmadığı bilinecek ve uygulamalar bu bilinçle oluşturulacak, “Denizlerimiz, göllerimiz, akarsularımız, sahillerimiz, kumsallarımız, tüm su sporları ortamlarımız ve doğal dinlenme alanlarımız” güvenlik, temizlik ve hizmet açısından etkin denetim altında bulundurulacak, “Müze, öğrenme yerleri ile milli parkların, dağ ve doğa sporu alanlarının” korunması ve bakımı en üst düzeye çıkarılacak; bu alanlar, gelecek nesillere değerli bir miras olarak bırakılacak şekilde turizme kazandırılacaktır.

Türk turizminin markalaşması sağlanacak:

Turizmin mekansal, niteliksel ve türlerine göre dengeli dağılımı ve geliştirilmesi önemlenecek; turizm, bölge ve tur açısından çeşitlendirilecek, turizm faaliyetlerinin bütün yıla yayılması özendirilecek, Festival ve fuarlar ülke turizminin önemli unsurlarına dönüştürülecek, kongre turizmine özel önem verilecek, doğamızın biyolojik zenginliğinden, topografik özelliklerinden yararlanmaya yönelik olarak eko-turizmin yaygınlaşması hedef alınacak, İç ve dış termal turizme

yönelik kaplıca ve hidroterapi merkezi yatırımlarının, uygun doğal ortamlarda kurulacak sağlık turizmüne yönelik konaklamalı tesislerin gerçekleştirilmesine öncelik verilecek, Kitlesele iç turizm desteklenecek; özellikle “gençler, emekliler, engelliler ve çalışanlar” için dinlenme hakkına saygı anlayışıyla tatil kredisi olanakları yaygınlaştırılacak, Kruvaziyer ve yat turizmi potansiyelimizin artırılması, bunun için gerekli altyapının geliştirilmesi sağlanacaktır.

Yeni tanıtım stratejisi geliştirilecek: Ülkemizin turistik değer ve tesislerinin tanıtımı, reklam faaliyetleri ve fuarlara katılım etkinlikleri Bakanlık tarafından geliştirilecek yeni, kapsamlı ve etkin Tanıtım Stratejisi ile uyumlu bir çerçevede, yeterli kamu desteği ve denetimi altında etkin olarak sürdürülecektir.

Başlangıçta da ifade edildiği üzere, turizm sektörünün en ayrıntılı ve kapsamlı şekilde kendine yer bulduğu parti programı CHP programıdır. Turizmde sürdürülebilirlik konusu da geniş şekilde ele alınmıştır.

C. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ PROGRAMINDA TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Milliyetçi Hareket Partisi'nin turizm politikası aşağıdaki gibidir.

Turizm politikası; Ülkemizin doğal, tarihi, kültürel ve diğer zenginliklerinin; çevreye duyarlı, tarihe saygılı, özgünlüğünü muhafaza eden ve sürdürülebilirliğini sağlayacak bir anlayışla, yüksek katma değer yaratacak şekilde değerlendirilmesi, turizm politikamızın esasını oluşturmaktadır.

Dört mevsim turizm; Ülkemizin zengin turizm potansiyelini gereğince değerlendirmek için tanıtım ve pazarlama konularına etkinlik kazandırılarak potansiyelin dört mevsim kullanılması sağlanacaktır. Bu çerçevede, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve eşgüdümü sağlayacak sektörün tamamını kapsayan bir yapılanmaya gidilecektir.

Ülkemizin turizmi çeşitlendirilecek, dünya turizm pazarında belli yörelerimizin markalaşması sağlanacaktır.

MHP parti programında da turizmde çeşitlendirme yoluyla sürdürülebilirlik olgusunun yer aldığını söyleyebiliriz.

D. HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ PROGRAMINDA TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Parti programlarında turizm konusuna yer verilmemiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bugün hiçbir ülke yoktur ki turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel yönünden yararlanmak istemesin. Ekonomik açıdan en gelişmişinden, en az gelişmişine kadar bütün ülkeler gizli bir ihracat işlevi gören turizm endüstrisinin olumlu yönlerinden maksimum derecede yararlanmak için çeşitli teşvikler uygulamaktadırlar.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren kurulan hükümetlerin ilk ve en önemli yükümlülükleri ülkeyi yeniden inşa etmek amacıyla başlangıçta ağır sanayi olmak üzere iktisadi kalkınma programlarına öncülük etmek olmuştur. O dönemlerde turizm ülkemiz açısından ciddi bir iktisadi faaliyet olarak görülmemiş olduğundan, 1957 yılına kadar hiçbir hükümet programında sektörün geliştirilmesi veya teşvik edilmesi adına hükümet programlarında kendisine yer bulamamıştır. Turizm sektörünün hükümet programında ilk kez yer alması V. Menderes Hükümeti (25.11.1957-27.05.1960) döneminde olmuştur. Sonraki I. Gürsel Hükümeti (30.05.1960-05.01.1961) ve II. Gürsel Hükümeti (05.01.1961-20.11.1961) programlarında da turizm endüstrisine yer verilmediğini ancak VIII. İnönü Hükümeti'nden (20.11.1961-25.06.1962) sonraki hükümet programlarında I. Erim Hükümeti (26.03.1971-11.12.1971) ile IV. Ecevit Hükümeti hariç (11.01.1999-28.05.1999) turizm endüstrisinin kendine yer bulduğunu söyleyebiliriz. Bu da turizm endüstrisinin hükümetler açısından önem arz ettiğini ifade etmektedir. Şu hususu da ifade etmek gerekir ki, turizm sektörüne programında yer veren her hükümetin, turizmin geliştirilmesi veya çeşitlendirilmesi noktasında aynı katkıyı sunup sunmadı ise ayrı bir çalışmanın konusudur.

Parti programlarında turizmde sürdürülebilirlik konusu incelendiğinde ise, şu anda TBMM'de temsil edilen siyasi partilerden HDP hariç, AK Parti, CHP ve MHP'nin parti programlarında turizmde sürdürülebilirlik olarak ifade edebileceğimiz çeşitlendirme stratejileri önerilerinin yer aldığını görmekteyiz. Daha önce de ifade edildiği üzere turizmde sürdürülebilirlik politikalarının ilk basamağı siyasi partilerin olaylara bakış açısından geçmektedir. Eğer iktidardaki bir parti turizmde sürdürülebilirlik (veya çeşitlendirme) konusunu fiiliyata geçirmek istiyorsa öncelikle bu konuyu içselleştirmesi gerekmektedir. Daha sonra TBMM'ne sunacağı bir yasa teklifiyle, "düşünce şeklinden yasa şekline" bürünecek ve anlam ifade etmiş olacaktır.

Genel olarak bir değerlendirme yaptığımızda, siyasi partilerin ve hükümetlerin turizmde sürdürülebilirlik konusunu önemsediklerini, sadece deniz kum ve güneş eksenli bir turizm politikasının yeterli olmadığını, bunu hayata geçirebilmek için, ülkenin farklı kültürel ve coğrafi unsurlarını harekete geçirmeyi hedeflediklerini, siyasi partilerin programlarından ve hükümet programlarından müşahede etmek mümkündür.

KAYNAKLAR

Esen, Ş.;Emir G.; Uyar H.; (2012), **Cumhuriyet'ten Günümüze Hükümet Programlarında Turizm**, Detay Yayıncılık, Ankara.

Davut, D; (2008), **Siyaset Bilimi**, Beta Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul, 29s,

Kapani, M; (2006), **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi Yayınevi, 18. Basım, Ankara, 176s,

Takım, A.; Esen Ş; (2011), **Siyasi Parti Programlarında Ekonomik Görüşler**, Detay Yayıncılık, Ankara

TÜSİAD, (2012), **Sürdürülebilir Turizm**, Yayın No: 2012-09/531, İstanbul

<http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi> (Eriřim tarihi, 23.02.2015)

<http://www.chp.org.tr/wp-content/uploads/chpprogram.pdf> (Eriřim tarihi, 03.02.2015)

http://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf (Eriřim tarihi, 08.02.2015)

<http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8> (Eriřim tarihi, 03.02.2015)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCvenoyu> (Eriřim tarihi , 05.03.2015)